

בס"ד, כ"ב כסלו התשפ"ו

זבחים פ"ט – כללי הקדימויות בקורבנות: תדיר, ומקודש

שאלות:

1. משה מתלבט מה להקדים: קריאת ראש חודש או פרשת שקלים מה נכון?

כל התדיר מחברו קודם את חברו

המשנה פותחת את הפרק בכלל: כל קורבן שתדיר יותר מחברו – קודם לו בהקרבה:

- תמידין קודמים למוספין.
  - מוספי שבת קודמים למוספי ראש חודש.
  - מוספי ראש חודש קודמים למוספי ראש השנה.
  - המשנה מביאה את המקור לדין מהפסוק בפרשת מוספי הפסח: "מִלְבַּד עֵלַת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֵלַת הַתְּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת אֱלֹהֵי".
  - הגמרא שואלת: אולי הפסוק הזה מלמד רק שתמידין קודמים למוספין (בגלל שהם תמידיים ממש), אבל מניין שמוסף תדיר (כמו שבת) קודם למוסף נדיר (כמו ראש חודש)?
  - רבי אילעא לומד את זה מהפסוק הסמוך מיד: "כֹּאֲלֵה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים".
  - הגמרא מבררת למה המילה "כֹּאֲלֵה" מיותרת. כי לכאורה אם היה כתוב רק "אֱלֹהֵי", היינו טועים לחשוב ששבעת הכבשים מתחלקים לכל שבעת הימים? הגמרא עונה שכתוב "לַיּוֹם" (שמלמד שזה לכל יום). ואם היינו חושבים שזה רק ליום הראשון ובשאר הימים לא ידוע כמה? הרי כתוב "תַּעֲשׂוּ" (שמלמד שכל העשיות שוות). לכן, המילה "כֹּאֲלֵה" מיותרת, והיא באה להקיש: כמו שהתמיד קודם למוסף, ככה כל תדיר קודם לשאינו תדיר.
  - אביי אומר שאפשר ללמוד את הדין ישר מהפסוק הראשון. המילים "אֲשֶׁר לְעֵלַת הַתְּמִיד" מיותרות (הרי כתוב כבר "עולת הבוקר"), והן באות ללמד שהסיבה להקדמה היא התדירות.
2. טוביה בעל השמחה מתלבט האם לכבד את ישעיהו כהן לזמן, כי הוא כהן, מה נכון?

המשנה: רשימת קדימויות לפי "כל המקודש מחברו"

המשנה מפרטת כלל נוסף: קורבן שיש בו קדושה יתרה קודם לחברו. ומביאה רשימה של קדימויות עם נימוקים לכל העדפה.

- **חטאת מול עולה**: דם החטאת קודם לדם העולה (כי הוא מכפר), אבל איברי העולה קודמים לאימורי החטאת (כי העולה נשרפת כולה, "כליל לאישים").
- **חטאת קודמת לאשם**: כי דמה ניתן על 4 קרנות ועל היסוד.
- **אשם קודם לתודה ואיל נזיר**: כי הוא קדשי קדשים (והם קדשים קלים).
- **תודה ואיל נזיר קודמים לשלמים**: כי הם נאכלים ליום אחד ובזה הם יותר קדושים, והופכים מהר יותר לנותר, וטעונים לחם (שלמים נאכלים ליומיים ואין בהם לחם).

- שלמים קודמים לבכור: כי יש בהם מתן 4, סמיכה, נסכים ותנופת חזה ושוק (בכור פטור מכל אלה).
  - בכור קודם למעשר בהמה: כי קדושתו מרחם, והוא נאכל לכהנים.
  - מעשר קודם לעופות: כי הוא "זבח" (שחיטה, שהיא חשובה ממליקה) ויש בו קדשי קדשים – דמו ואימוריו (בעוף אין אימורים למזבח).
  - עופות קודמים למנחות: כי הם "מיני דמים" (יש בהם דם שמכפר).
  - מנחת חוטא קודמת למנחת נדבה: כי היא באה לכפר על חטא.
  - חטאת העוף קודמת לעולת העוף: (כפי שהגמרא תלמד מפסוק), וככה הדין גם בשעת ההקדשה: כשמביאים קן (זוג ציפורים), קוראים שם לחטאת קודם ורק אחרי זה לעולה.
3. האם יש קרבן חטאת שלא בא על חטא?

הגמרא: ניתוח הקדימויות, והסברות

הגמרא עוברת על רשימת הקדימויות, מבררת את המקור מהתורה, ודנה בסברות שלהם.

- המקור שדם חטאת קודם ואיברי עולה קודמים: נלמד מפרשת הלוויים, שם נאמר: "וּפָר שְׁנֵי בָּן בְּקָר תִּקַּח לְחֻטָּאת" (משמע שהחטאת שנייה), ומצד שני נאמר "וְעִשָּׂה אֶת הָאֶחָד חֻטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה" (משמע החטאת ראשונה). הַתִּירוּץ הוּא: דם חטאת קודם (כי הוא מכפר), אבל איברי עולה קודמים (כי הם כליל).

- הגמרא שואלת: אם הסיבה להקדמת החטאת היא הכפרה, אז אולי רק מתנת הדם הראשונה (שמעכבת את הכפרה) תקדים את העולה, ושאר המתנות לא יקדמו? הגמרא עונה בשני תירוצים:

1. רבינא: אומר שהפסוק בלוויים עוסק בחטאת שלא באה על חטא (אלא להכשיר אותם לעבודה), ובכל זאת התורה הקדימה אותה. קל וחומר לחטאת רגילה שמכפרת, שכל מתנותיה יקדמו.
2. במערבא: אמרו שהואיל והתחיל במתנות החטאת, גומר אותן.

- הגמרא שואלת על שילובים שלא נזכרו במשנה:

1. דם חטאת מול איברי עולה: מי קודם? האם דם חטאת עדיף כי הוא מכפר, או שאיברי עולה עדיפים כי הם כליל? (הגמרא מנסה לפשוט מהמשנה ללא הצלחה, כי המשנה דיברה רק על דם מול דם ואיברים מול איברים).
2. דם עולה מול אימורי חטאת: מי קודם? האם דם עולה עדיף מכוח היותו "כליל", או שאימורי חטאת עדיפים מכוח היותה "מכפרת"? (גם כאן הגמרא מנסה לפשוט מהמשנה באותו אופן ללא הצלחה).
3. דם עולה מול דם אשם: מי קודם? לכאורה, לדם עולה יש יתרון שהקורבן שלו הוא כליל, ולדם אשם יש יתרון שהקורבן שלו מכפר. (הגמרא מנסה לדייק מהמשנה ולא מצליחה).

- הגמרא עוברת ומבררת את הסברות של הקדימויות במשנה אל מול סברות אחרות, ומסבירה שהנימוקים של המשנה גוברים:

1. **חטאת מול אשם:** אולי אשם קודם, שיש לו קצבה (ערך קבוע של 2 שקלים), מה שאין לחטאת? תשובה: "ריבוי מזבח" (4 מתנות) של החטאת עדיף.
2. **אשם מול תודה:** אולי תודה קודמת כי יש בה לחם? תירוץ: קדשי קדשים (אשם) עדיף.
3. **תודה מול שלמים:** אולי שלמים קודמים כי יש בהם שלמי ציבור? תשובה: זמן אכילה קצר (של יום אחד) עדיף.
4. **תודה מול איל נזיר:** הגמרא פושטת שתודה קודמת כי יש בה 4 מיני לחם, לעומת 2 באיל נזיר (למרות שעם איל נזיר באים קורבנות נוספים – חטאת ועולה).
5. **שלמים מול בכור:** אולי בכור קודם כי קדושתו מרחם והוא נאכל לכהנים? תשובה: ריבוי המצוות בשלמים (סמיכה, נסכים וכו') עדיף.
6. **בכור מול מעשר:** אולי מעשר קודם כי הוא מקדש את הטעות "לפניו ולאחריו" (אם בטעות קראו לתשיעי או לאחד-עשר "עשירי" – הם מתקדשים)? תשובה: קדושה מרחם (של הבכור) עדיפה.
7. **מעשר מול עופות:** אולי עופות קודמים כי הם קדשי קדשים? תשובה: מין "זבח" עדיף.
4. הכליה של קרבן השלמים יצאה לתוך החלל של שער ניקנור, האם הקרבן נפסל?

הדין על מעשר ועופות ("אימורים שיצאו")

- הגמרא דנה בנימוק של המשנה שמעשר קודם לעופות כי "ישנו קדשי קדשים דמיו ואימוריו".
- הגמרא שואלת: אמנם אין אימורים בעוף (הם לא עולים למזבח), אבל יש בו דם? אם ככה, למה המשנה הזכירה את שניהם כסיבה להקדמת המעשר?
- **רבינא בר שילא** לומד מזה שהמשנה השוותה את האימורים לדם שהם מקבלים מעמד של "קדשי קדשים" ביחד, אפילו לפני זריקת הדם. והמשמעות היא: כמו שהדם נפסל אם יצא ("יוצא") לפני הזריקה, ככה גם האימורים נפסלים ביוצא, למרות שהם קדשים קלים (שבדרך כלל אין בהם קדושה לפני הזריקה).
- הגמרא מנסה להוכיח את הסברה הזאת (שאימורים שיצאו פסולים לכולי עלמא) מהמחלוקת בין **רבי יוחנן לריש לקיש**. לגבי בשר קדשים קלים שיצא לפני זריקה (**רבי יוחנן** מכשיר כי "סופו לצאת" אחרי הזריקה, ו**ריש לקיש** פוסל). מזה שהם לא נחלקו לגבי **אימורים**, משמע שמוסכם על שניהם שאימורים (שאין סופם לצאת) – נפסלים ביוצא.
- הגמרא דוחה את הניסיון ואומרת שיתכן שהם חולקים גם באימורים, ו**רבי יוחנן** מכשיר גם שם, בגלל שרק הזריקה הופכת את האימורים ל"קדשי קדשים", ולכן היציאה לפני הזריקה לא פוסלת אותם. הסיבה שהם חלקו בבשר היא כדי להראות את כוחו של **ריש לקיש**, שפוסל אפילו בשר שסופו לצאת לאכילה.
- הגמרא מבררת האם הדין הזה של אימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקה נתון במחלוקת תנאים בברייתא בין **רבי אליעזר** לבין **רבי עקיבא**. וממשיכה לדון בנקודה הזאת בדף הבא.